

Babić Lamija, studentica I godine Mašinskog fakulteta Univerziteta u Zenici

Ostani uspravan, kako ćeš pognute glave ispod zvijezda

Smrt je nadomak. Zastrašujuća silueta mirno stoji ispred poluotvorenih vrata i zajedno sa mnom, poput pravog ljudskog bića, udiše miris bolničkih neprozračenih soba. Mislio sam da će se, kao po običaju, rasplinuti ali ovaj put na sebe navlači ljudsku kožu i pretvara se u čovjeka ubicu. Zločinac je ispred mene, a njegove krvave ruke su uperene na moju bolničku postelju. Gutljaji teški se oslikavaju na mom vratu, a sve i jedna kapljica znoja se odmara na borama mog sjetnog lica. Hrapavi prsti nemaju snage da jagodicama poljube dlan, a na svaku moju misao da ih iz mrtvila prenem nehajni su i prkose mi poput dvogodišnjeg djeteta. Vrijeme sa sa mnom karta i prijeti smrtnim kaznama ako izgubim još jednu partiju. Na takve su igre osuđeni svi oni u čije se nosnice zaglavio miris bolničkih soba i oni koji se mršte na spomen raskuhane neslane riže.

Tanke zrake sunca na mojoj odjeći stvaraju neobične dezene. Čovjek ubica bi strašnije izgledao za vrijeme mrkne noći, pomislih. Obrisi njegovog lica su mi poznati, a i ovaj ledeni zadah smrti sam već osjetio prije nekoliko godina.

...

Ratne godine uslijedile su iznenadno. Krv se prolijevala na ovoj crnoj zemlji kako bi noga Bošnjaka i danas hodila na njoj. Mrtva tijela su savijala zelene travke kako bi priroda u miru živjela i svoje plodove planinama Bosne poklanjala. Na noge su Bošnjaci ustali da bi se domovina branila, a otpor vojske se čuo do neba. "Ako umrem, umrijet ću od zločinačke ruke. Ali zločinačka ruka neće obgrliti ovu Bosnu malu, neće je nositi između dva krvava prsta i staviti je pod svoje okrilje." - govorio sam.

Dok sam u zelenoj uniformi ležao među šibljem povijeni vlat trave mi je ljubio usne, a na vratu sam osjetio ledeni zadah smrti. Ni tad, nije me plašila. Plašilo me da umrem kao nevjernik, zločinac ili pak da cijeli život pognute glave sebi kopam grob. Plašio sam se da moja duša nikad ne poleti, da se na mojim očima nikad ne odmore zrake sunca i da moje 'ja' izgubi porijeklo, izgubi svoju Bosnu.

Mom bratu, Mehi, kutija Drine bila je kao šaka lijekova bolesniku. I dan danas osjetim miris posljedne cigarete koju je ispušio te 92'. Mrtav je pored mene ležao dok se njegovo vojničko odijelo natapalo krvi i kapima kiše. Mog brata je zločinačka ruka ubila, a Bog nije dozvolio da sa njim odem kao što sam sa njim, na isti dan, došao na ovaj svijet.

Nije starost bolna kao metak koji ti kao tkaninu razrede kožu i nije teška kao bolest koja ti bestidno uzme preostale godine života. Zar da se bojim otići kada je moj brat već odavno otišao? Siromašna misao izopačuje lice smrti zbog požude za dobrima ovog svijeta, a glas nam podrhtava ispred njenih strašnih silueta zbog toga što se ljudska sorta plaši nepoznatog. Da li možda duše odstranjene od tijela lebde iznad ove hrpe živih stvorenja i čekaju vječni životu u zajedništvu? Da li možda te iste duše godinama ostaju zaglavljene između oronulih kostiju dok druga strana čak ni ne postoji?

Takve ljudske zamisli su daleko od moje istine. Duboko vjerujem kako su smrt krila koja te vode do bašte koju su tvoje vlastite ruke održavale u danima budnosti tvoje duše. Sasvim je

jednostavno - budi vrtlar koji svoje zasađeno sjeme zalijeva vodom ljubavi i vječno će ti nosnice uživati u mirisima cvjetnim, a oči u ljepoti Božijoj će pronaći smiraj. Nogama gazi krhke stabljike, osuđuj nerascvjetane pupoljke božura u tuđoj bašti i zanemari sve što ti je Bog u amanet ostavio - svaki trag zelenila će se iz tvoje duše na prstima iskrasti, a vatra će da prži ruke koje nisu s ljubavlju zalijeve svoje vlasništvo.

Druga strana je daleko od sunca, govorimo uplašeni, a samo Bog poznaje svjetlost na koju i sunce oči sklapa.

...

Na vratima vidim užareno lice mog najstarijeg sina, korpu svježe opranog voća koju nosi ispod pazuha i crveni cekar koji se privezao za dva prsta njegove ruke. Vlažne mu usne poljubiše naborano lice, neispavanim očima pređe preko moje bolničke postelje i sa bolnim uzdasima prozbori:

"Donio sam ti plodove otkinute sa voćki koje su tvoje ruke njegovale, babo. Želudac mi odbija hranu, grudi mi odbijaju mir. Tvoje tijelo zaronilo je u mračni bezdan okeana, a ja osjetim kako se meso i od mojih kostiju odvaja. Tvoj odlazak kao da će biti i moj vlastiti. Svaki dan od Boga tražim da ti povrati snagu, a i sam znam da je smrt nezaobilazna. Ali još uvijek u mom srcu se gnijezdi nada."

"Hvala ti, Mehmede moj, što mi omogući osjetiti slast plodova sa mojih voćki. Nadam se da će godine koje slijede biti plodne, da će kiša zemljište napojiti i da ćeš nastaviti voćnjak njegovati kada se ova duša od tijela odvoji. Nahrani želudac plodovima mojim da tvoj otac ne gladuje. Osjeti na jeziku slatkoću kozjeg mlijeka da se na mom jeziku gorke naslage ne stvaraju. Čitaj iz mojih knjiga da bi se na našim grudima ispisali novi životi, nova nadanja. Nakon mog odlaska nemoj se bolu predati da se oblak moje duše ne natopi kišom koja se iz tvojih očiju slijeva. Tvoja bol je moja bol, a moja bol pripada samo meni. Ovo ćeš shvatiti kada, ako Bog tako odredi, moje godine sustigneš i kada iza sebe budeš potomka ostavljao."

Osjetim kako mi snage ponestaje, a ovu preostalu kroz riječi izustih:

"Zar se, sine moj, zaista nadaš da će se moje tijelo ponovo dignuti sa ove postelje?"

Bol koju je nada tješila, tuga koju su moje otvorene oči liječile kao da se poput talasa stvori na mirnom moru njegovih osjećanja.

"Kada je sa ovog svijeta otišla moja majka, snagu da nastavim dalje su mi tvoje ruke na dlanu pružile. Moje jastvo je bilo ranjeno, a tvoje vedro lice je vratilo osjećaj smirenosti mom biću. Majku zamišljam u obliku svjetlosti. Sunčeve zrake na koži mi stvaraju nestvarne umjetnine. Ponovo osjetim toplinu njenog zagrljaja, a sama njena pojava označava svanuće i novu nadu. Ali kako da i tvoje tijelo nebu predam?"

Uspomene su, u obliku suza, natopile moje obraze. Sjetio sam se Alme.

...

Ljubav je srcu glad, a kada srce nije napojeno plodovima ljubavi voljene žene - nastaje bol koja zauzima prijestolje tvoga bića. Najplodnija voćka postane omrznuo stablo koje vlasniku

ne daje plod, svećenik postane pijanica, a vladar obuče ruho bijednog sluga. Zloćudna bolest koju smo (neuzvrćenom) ljubavi nazvali širi se gradom i među ljudima stvara pobunu, nemir, nevjericu. Kada sam upoznao Almu shvatio sam da je i moje srce neuhranjeno i da čezne za njenim plodovima.

"Hvala ti, Svemogući, pa zbog ljubavi osjetih sreću, a ne patnju. Hvala ti, Svemogući, što si u moju Almu stavio dašak ljubavi prema meni." - bile su to riječi koje su na mojim usnama svaku noć počivale.

Fetus u njenoj maternici je bio spoj naših duša i zajednički jezik naših srca. Naš sin je dobio ime po mom bratu, Mehmedu.

Bog nam podari veliku ljubav koju je mogla rastaviti samo smrt, a smrt je bila dušmanin kome je naša sreća bivala teška.

Dok se njena blijeda koža svlačila sa kostiju, drveni tabut joj je nekoliko krupnih muškaraca uprtilo na leđima. Mehmed i ja smo stajali jedan nasuprot drugog i znali smo da ćemo težinu tog tabuta vječno nositi na leđima.

Iznad zelenog platna joj je lebdjela umorna duša, a ljudska tijela su se na vjetru njenih ledenih zadaha zgrčavala. Svaka dlaka na mojim rukama, poput vojnika u zelenoj uniformi, stajala je uspravno i bez micanja. Borio sam se protiv najezde uspomene i suze krio iza teških kapaka. Smrt Alme nije bila iznenadna, niti staračka, niti samoizazvana. Bilo je to otimanje duše iz mladog tijela, nekako na silu. Bolest zbog koje joj je godinama drhtalo tijelo, dah bio kraći i volja za životom umrla i prije nego što je duša izašla iz tijela. Ogavna bolest ti iz džepa ukrade preostale godine života, a takvim lopovima se niti sudi niti ih čekaju zatvorske rešetke.

Bio sam svjestan da je njeno srce slabo ali nisam znao da će u grudima odumrijeti ovako rano. Takva kušnja je moj vrat povila i na ruke mi teške okove stavila. Bio sam poput ljupke srne koja se predala gladnom vuku ili pak poput nesretnika koji smireno ide da mu na giljotini život skrate. Kao kad ljudi, ogromni divovi, pored mravinjaka prolaze i svojim nogama nespretno unište godinama građeni dom - tako je meni tuga, naizgled nespretno, oduzela topli dom i prepustila moje tijelo hladnim olujama. Suze su natapale moje obraze dok su jecaji trzali moje tijelo. Muškarac koji izgubi ženu kao planina je gola kojoj su ruke dušmanina uništile svaki trag zelenila na njenim padinama. Oči sam zatvorio da ne vidim Mehmedov lik, a uši prekrpio da ne čujem njegov plač. Morao sam zagrljajem ublažiti njegovu bol, a riječima opravdati rani odlazak njegove majke. *"Smrt je bila dušmanin naše ljubavi"* - bile bi teške riječi koje bi na njegove grudi iznenadno pale. Ali samo takve crne misli su prolazile kroz moju glavu. Sve što sam taj dan mogao je kriti se od njegovih djetinjih očiju.

Te iste noći sam usnio Almu. Haljina tanka joj je lepršala na zadahu vjetra i otkrivala žutu mrlju na desnoj nozi. Gledala me mirno sve dok morska voda iz njenih očiju nije natopila moju dušu, sve dok otkucaji moga srca nisu pratili ritam talasanja vode.

"Moj odlazak nije zabrana za spokoj u tvojim grudima. Moj odlazak nije prepreka na koju će se tvoje noge saplesti niti će te moj miran san pretvoriti u roba okovanog lancima boli. Ovo je Božija kušnja koja će ti nadoknađena biti na drugom svijetu." - tihim glasom je rekla. Njene riječi su pravile gnijezdo na kojem ću se godinama odmarati.

"Zar moj Omere u Boga ne vjeruješ? Zar Njegova mudrost nije veća od tvoje mudrosti? Zar ćeš ljigavim zmijama dopustiti da gmižu po želucu i luče otrov koji izjeda nutrinu? Bol uz tebe ne

ostaje vječno. Sjeti se kako ti je duša ranjena bila nakon saznanja da je iz njegove desne noge potekla krv i natopila vojničko odijelo. Sada si stasao u snažnog čovjeka pa ti sjećanje na brata snagu daje. Sjeti se koliko oluja je uzdrimalo tvoj brod, a ti kormilo još uvijek voziš. Podigni glavu i pogledaj u plaventilo mojih očiju. Nemoj dozvoliti da iz njih kiše padaju zbog tvoje nesreće niti da gromovi oštećuju moj sluh zbog boli koju je moj sin tako mlad sa sobom uprtio. Tugu ne pretvaraj u divove pred kojima ćeš plakati i puzati već je preostalom snagom koju imaš pretvori u patuljke sićušne i nejake. Ostani uspravan moj Omere. Kako ćeš pognute glave ispod zvijezda? "

Rat me naučio da sačuvam dostojanstvo i da glavu uzdignutu držim uprkos strahu od smrti. A Alma i Mehmed su me naučili da glavu uzdignutu držim uprkos bolu.

...

Sat na zidu ispušta zvukove u ritmu te guta svaki ton kojeg novonastala tišina pruža. Moje posljednje riječi neka budu utjeha mom djetetetu, pomislih.

"Zašto si sine pognuo glavu pred kušnjom koju ti Bog daje da te uzvisi u očima svojim? Moj odlazak nije zabrana da godine koje slijede budu ispunjene tvojom srećom. Zar da cijelog života gledaš u slabe svjetiljke i bojiš se pogledati u sunce? Zar da cijelog života dušu truješ i bolesnom je činiš pa da ona nikad ne osjeti čisti planinski zrak? Zar da ti tijelo gmiže po zemlji i da se nikad ne uzdigne do nebeskih visina krilima koju ti Bog daje kao blagodat? Zašto vidiš samo uništene poljoprivredne usjeve kad je nebo tvoja plodna zemlja? Zašto ti se srce veže za ovaj prolazni svijet kad život poslije smrti nudi beskonačan dan i rijeku od mlijeka? Kada na svoje ruke okove staviš i tijelo sklupčаш u kavez, kako da ti ptica u letu objasni širinu neba i nepregledne proplanke? Navikni tijelo na morsku so i nemoj se bojati plivati u dubinama gdje dno ne možeš nogama dotaći. Nemoj se opirati suzama, one će da natope tvoje zemljište i iz pupoljaka će izrasti cvjetovi. Zar ne želiš uživati u mirisima koji iz tvoje bašte dopiru? Zar ne želiš oči kupati u ljepoti koja ne nestaje? Ako ne budeš imao volje da živiš u tminu ćeš pasti, a kada ona postane dovoljno duboka, onaj koji stoji na zemlji više neće moći dohvatiti tvoju ruku. Dozvoli ljudima da ti pomognu jer čovjek najbolje zna šta je bol. Čak i ako ti Bog pomoć ne pošalje u obliku prijatelja, znaj da tvoje oko ne vidi nebeska bića koja ti rane duše previjaju. Bog se odaziva na molbu ptice slomljenih krila. Upitaj ga da ti rane liječi. Upitaj ga da ti očisti prsa. Upitaj ga da ti podari nova krila. Ostani uspravan Mehmede sine. Kako ćeš pognute glave ispod zvijezda?"

Više nijedna riječ nije kapala na naše usne. Vrijeme je da moje oči ugledaju godinama njegovanu baštu. Vrijeme je da svojom dušom obgrlim Alminu dušu i da ponovo osjetim stisak Mehmedove šake. Vrijeme je da vidim šta je to beskonačan dan i rijeka od mlijeka.